

Dosarul nr. 2ra-109/2022
2-11015682-01-2ra-26012022

Prima instanță: Judecătoria Cahul, sediul Central (M. Bușuleac)
Instanța de apel: Curtea de Apel Cahul (G. Vavrin, I. Dănăilă, T. Berdilă)

Î N C H E I E R E

18 mai 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al
Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecători

Dumitru Mardari
Maria Ghervas
Victor Burduh

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova,

în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Agenția Relații Funciare și Cadastru a Republicii Moldova împotriva Nadejdei Mocanu, intervenienți accesorii Centrul pentru Drepturile Omului și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova privind exproprierea terenului pentru cauză de utilitate publică în interes național,

împotriva deciziei din 02 noiembrie 2021 a Curții de Apel Cahul,

c o n s t a t ă :

La 29 noiembrie 2011, Agenția Relații Funciare și Cadastru a înaintat în interesele Republicii Moldova cerere de chemare în judecată împotriva Nadejdei Mocanu prin care a solicitat exproprierea în beneficiul statului a terenului agricol cu suprafața de 0,6727 ha, nr. cadastral xxxx, deținut cu drept de proprietate privată de Nadejda Mocanu, cu restituirea cuantumului despăgubirii în sumă de 42 612,91 de lei din contul bugetului de stat.

În motivarea acțiunii a indicat că, în conformitate cu Legea nr. 176-XVI din 10.07.2008 privind declararea utilității publice a lucrărilor de interes național, terenul agricol, care aparține Nadejdei Mocanu cu statut de proprietate privată, nr. cadastral xxxx, cu suprafața totală de 0,6727 ha, amplasat în satul xxxx, raionul xxxx, înregistrat la Oficiul cadastral teritorial Cahul la 03 noiembrie 2010 este supus exproprierii pentru cauză de utilitate publică de interes național pentru construcția Portului Internațional Liber Giurgiulești.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 186 din 09.03.2009 cu privire la unele măsuri privind asigurarea activității Portului Internațional Liber Giurgiulești, Agenția este împuternicită să asigure prin intermediul întreprinderilor subordonate realizarea prevederilor Legii nr. 176 - XVI din 10.07.2008, precum și asigurarea controlului comisiei pentru soluționarea întâmpinărilor expropriaților la propuneri

de expropriere.

Reclamantul a indicat că, în conformitate cu art. 17 alin. (1) din Legea nr. 1308-XIII din 25 iulie 1997 privind prețul normativ și modul de vânzare cumpărare a pământului, compensarea pierderilor cauzate de înstrăinarea forțată a terenurilor are loc conform prețului de piață al acestora, dar nu mai puțin decât prețul normativ calculat conform tarifelor prevăzute de poziția a II-a din anexă.

În rezultatul activității comisiei, în baza art. 9 din Legea nr. 488-XVI din 08.07.1999 și conform Hotărârii Guvernului nr. 186 din 09.03.2009, Agenția Relații Funciare și Cadastru prin scrisoarea nr. 36-01-08/1654 din 18 august 2010 a prezentat oferta de exproprie a terenului agricol privat nr. cadastral xxxx, cu suprafața totală de 0,6727 ha, la prețul de despăgubire calculat în sumă de 42 612,91 de lei, determinat în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

Prin întâmpinare împotriva ofertei de expropriere în formă scrisă, care a fost înregistrată la Agenția Relații Funciare și Cadastru sub nr. B – 308 din 28 septembrie 2010, Nadejda Mocanu nu a acceptat oferta.

După consultările cu organele administrației publice, comisia nu a acceptat întâmpinarea expropriatului nr. 36/01-08/2280 din 01 noiembrie 2010 și prin oferta repetată nr. 36-01-08/1038 din 06 iunie 2011 privind exproprierea terenului agricol proprietatea privată s-a propus, în schimb, la discreția expropriatului un alt teren echivalent din cele existente, proprietate a statului, amplasate în unele din unități administrativ teritoriale : Sadova, r-nul Călărași; Sculeni, r-nul Ungheni; Plopi, r-nul Cantemir; Cairaclia, r-nul Taraclia.

Astfel, potrivit procesului - verbal nr. 5 din 26 iulie 2011, s-a constatat că nu s-a ajuns la un acord comun cu proprietarul obiectului exproprierii și actele au fost expediate Agenției Relații Funciare și Cadastru pentru soluționarea exproprierii prin intermediul instanței de judecată.

Conform art. 13 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488-XIV din 08 iulie 1999, în cazul în care părțile nu ajung la un acord asupra exproprierii în modul stabilit la art. 9-12, exproprierea pentru cauză de utilitate publică nu poate fi făcută decât prin hotărâre judecătorească cu dreptă și prealabilă despăgubire.

Prin încheierea din 06 iunie 2012 a Judecătoriei Cahul, sediul Central a fost dispusă atragerea Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova, Ministerului Economiei și Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova în calitate de intervenienți accesorii.

Prin hotărârea din 12 ianuarie 2021 a Judecătoriei Cahul, sediul Central, s-a admis acțiunea înaintată de Agenția Relații Funciare și Cadastru împotriva Nadejdei Mocanu, intervenienți accesorii Centrul pentru Drepturile Omului și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică de interes național.

S-a expropriat pentru cauză de utilitate publică de interes național în folosul statului terenul agricol cu suprafața de 0,6727 ha, nr. cadastral xxxx, proprietate a Nadejdei Mocanu, cu încasarea în folosul Nadejdei Mocanu din bugetul de stat a sumei de 302 715 de lei.

S-a încasat din bugetul de stat în folosul Nadejdei Mocanu cu titlu de cheltuieli de judecată suma de 1 550 de lei.

Prin decizia din 02 noiembrie 2020 a Curții de Apel Cahul, s-au respins apelurile declarate de Agenția Relații Funciare și Cadastru și de Ministerul

Finanțelor a Republicii Moldova și s-a menținut hotărârea din 12 ianuarie 2021 a Judecătorei Cahul, sediul Central.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a reținut că prima instanță a determinat toate circumstanțele de fapt și de drept ale cauzei, a interpretat corect normele materiale și a apreciat obiectiv probele administrate de ambele părți.

Instanța de apel stabilită că, litigiul dintre părți se axează pe cuantumul despăgubirii acordat de Stat pentru exproprierea terenului agricol proprietate privată a pârâtei. Respectiv, despăgubirea se compune din valoarea reală a imobilelor sau a drepturilor patrimoniale supuse exproprierii, cuantumul căreia nu trebuie să fie mai mic decât prețul normativ stabilit în baza tarifelor prevăzute de legislație.

Statul, prin intermediul Agenției Relații Funciare și Cadastru la stabilirea cuantumului despăgubirii de expropriere a terenului agricol pentru cauză de utilitate publică, i-a propus intimetei Mocanu Nadejda suma de 42 612,91 de lei, care a fost calculată reieșind din următoarea formulă: suprafața terenului 0,6727 ha x bonitatea medie ponderată a terenului, 51 grade/ha x prețul normativ la expropriere, stabilit în poziția a II-a din Anexa la Legea privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, care este de 1242,08 de lei, iar mărimea finală constituie 42 612,91 de lei.

Instanța de apel apreciind cuantumul despăgubirii de 42 612,91 de lei propus de Agenția Relații Funciare și Cadastru pentru exproprierea terenului agricol cu nr. cadastral xxxx, suprafața totală de 0,6727 ha, amplasat în sat. xxxx, r-nul xxxx, proprietate privată a intimetei Nadejda Mocanu, a considerat că acest cuantum propus ca despăgubire nu constituie o dreaptă și echitabilă despăgubire.

Un prim aspect în acest sens este că despăgubirea stabilită de Agenția Relații Funciare și Cadastru a fost calculată în baza prețului normativ stabilit în poziția a II-a din Anexa la Legea privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, cu toate că în art. 15 alin. (2) și (3) din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488 din 08.07.1999, legislatorul expres a prevăzut că, despăgubirea se compune din valoarea reală a imobilelor sau a drepturilor patrimoniale supuse exproprierii, iar art. 17 alin. (1) din Legea nr. 1308 din 25.07.1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, stabilește că, compensarea pierderilor cauzate de înstrăinarea forțată a terenurilor are loc conform prețului de piață al acestora, dar nu mai puțin decât prețul normativ calculat conform tarifelor prevăzute la poziția a II-a din anexă.

Astfel, calculând despăgubirea pentru exproprierea terenului în baza prețului normativ de înstrăinare a terenurilor agricole, Agenția Relații Funciare și Cadastru nu a ținut cont în deplină măsură de întregul cadrul normativ în vigoare care reglementează acest aspect.

Mai mult, cuantumul despăgubirii propuse de Agenția Relații Funciare și Cadastru, intimetei Nadejda Mocanu pentru exproprierea terenului agricol, nu constituie valoarea reală a terenului agricol pe care ultima ar fi obținut-o în cazul vinderii terenului la prețul liber de piață, și nici drepturile patrimoniale, care puteau fi obținute de către pârâtă în rezultatul exploatării potrivit destinației a terenului agricol.

Drept urmare, prima instanță, în lipsa unor probe pertinente și concludente, care ar demonstra echitatea despăgubirii propuse de Agenția Relații Funciare și Cadastru pentru exproprierea terenului agricol proprietate privată a intimetei

Nadejda Mocanu, întemeiat a reținut valoarea de despăgubire a terenului agricol supus exproprierii, în mărime de 4500 de lei pentru un ar de teren supus exproprierii, propus de partea pârâtă, ca fiind o dreaptă și echitabilă despăgubire.

Astfel, aplicând coeficientul de 4500 de lei pentru un ar de teren, la suprafața terenului, proprietate privată a intimitei Nadejda Mocanu de 0,6727 ha, prima instanță întemeiat a ajuns la concluzia că despăgubirea în mărime de 302 217 de lei pentru exproprierea terenului pârâtei pentru cauză de utilitate publică, care reprezintă o dreaptă și rezonabilă despăgubire și este în măsură să acopere toate prejudiciile posibile survenite în legătură cu exproprierea terenului.

Cuantumul despăgubirii în mărime de 302 217 de lei pentru exproprierea terenului pârâtei Nadejda Mocanu se justifică și prin faptul că terenul agricol supus exproprierii este amplasat într-o zonă strategică (port) pentru Republica Moldova, între două puncte vamale de trecere în Ucraina și România și la o mică depărtare de traseul Internațional Bolgrad-Reni, existența rețelelor inginerești – în apropiere nemijlocită.

Mai mult, Agenția Relații Funciare și Cadastru nu a prezentat instanței de judecată un raport de expertiză judiciară și nici nu a întreprins măsuri rezonabile și eficiente pentru obținerea unei asemenea probe, pentru a demonstra caracterul echitabil al despăgubirii de expropriere a terenului agricol proprietate privată a intimitei Nadejda Mocanu la suma de 42 612,91 de lei, solicitată în acțiunea depusă.

Cuantumul despăgubirii la suma de 42 612,91 de lei, solicitat de Agenția Relații Funciare și Cadastru reprezintă prețul normativ al terenului agricol, care nu poate fi acceptat de către instanța de judecată or, normele legale prevăd expres că, despăgubirea se compune din valoarea reală a imobilelor sau a drepturilor patrimoniale supuse exproprierii, precum și că compensarea pierderilor cauzate de înstrăinarea forțată a terenurilor are loc conform prețului de piață al acestora, dar nu mai puțin decât prețul normativ.

Instanța de apel a concluzionat că prima instanță întemeiat a respins Raportul de evaluare nr. 35/2012 efectuat de SRL „Veacon-Plus”, a terenului agricol cu suprafața de 0,6727 ha cu nr. cadastral xxxx din 11 aprilie 2012, deoarece din procesul-verbal nr. 7 al ședinței Comisiei de atestare a evaluatorilor bunurilor imobile din 27 iulie 2012, pentru multiple încălcări a prevederilor actelor normative în domeniul evaluării bunurilor imobile, evaluatorului Tatiana Tulba i-a fost retras certificatul de calificare. Respectiv, Raportul de evaluare nr. 35/2012 efectuat de SRL „Veacon-Plus” urmează a fi apreciat ca o probă inadmisibilă, care nu poate fi pusă la baza unei hotărâri judecătorești.

Cât privește încasarea cheltuielilor de judecată, instanța de apel a reținut că, potrivit prevederile art. 94 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța de fond corect a dispus încasarea din bugetul de stat în folosul Nadejdei Mocanu cu titlu de cheltuieli de judecată a sumei de 1 550 de lei, care este o sumă legală și motivată.

La 24 ianuarie 2022, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel și a solicitat casarea parțială a hotărârilor judecătorești în partea încasării din bugetul de stat în beneficiul Nadejdei Mocanu a sumei de 302 715 de lei.

În motivarea recursului a invocat că, atât prima instanță, cât și instanța de apel, au aplicat și interpretat eronat legea materială și cea procedurală.

Recurentul susține că, art. 15 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate

publică nr. 488-XIV din 08.07.1999, stabilește expres că valoarea obiectului exproprierii se stabilește de către experți, prin intermediul unui raport de expertiză, iar art. 148 din Codul de procedură civilă, stipulează că pentru elucidarea unor aspecte din domeniul științei, artei, tehnicii, meșteșugurilor artizanale și din alte domenii, apărute în proces, care cer cunoștințe speciale, instanța dispune efectuarea unei expertize, la cererea părții sau a unui alt participant la proces, iar în cazurile prevăzute de lege, din oficiu, respectiv că, raportul scris al specialistului, nu pot înlocui raportul de expertiză, se atestă că, instanța de fond în mod eronat și neîntemeiat a admis pretențiile formulate de partea pârâtă.

Recurentul a menționat că, din materialele cauzei se atestă că Agenția Relații Funciare și Cadastru, acționând în calitate de reclamant în baza prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 186 din 09.03.2009 cu privire la unele măsuri privind asigurarea activității Portului Internațional Liber Giurgiulești, nu a formulat și susținut o acțiune de expropriere la suma dispusă de instanță prin hotărâre judecătorească. Or, instanța în lipsa unui raport de expertiză emis conform legii, a apreciat în mod unilateral valoarea terenului vizat.

Faptul că instanța a dispus în cadrul procesului realizarea unei expertize de stabilire a valorii bunului imobil expropriat, însă aceasta nu a fost realizată de facto din considerentul că Agenția Relații Funciare și Cadastru nu a achitat costul expertizei, nu înlătură obligația legală ca în cadrul procedurii de expropriere să fie realizată expertiza respectivă în modul stabilit de Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488-XIV din 08.07.1999.

Mai mult, instanțele de judecată au dispus atribuirea unor mijloace bănești în beneficiul persoanei expropriate, peste valoarea acțiunii formulate de Agenția Relații Funciare și Cadastru, însă fără ca partea pârâtă să înainteze o cerere reconvențională.

La 26 ianuarie 2022, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimatilor copia cererii de recurs depusă de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, cu înștiințarea despre posibilitatea depunerii referinței, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire anexată la materialele dosarului (f.d. 32, vol.II).

Cu referire la termenul de declarare a recursului, instanța de recurs menționează că, Curtea de Apel Cahul a pronunțat dispozitivul deciziei la 02 noiembrie 2021.

La data de 29 decembrie 2021, a fost expediat în adresa participanților la proces decizia motivată (f.d. 22, vol. II).

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Recursul a fost declarat la 24 ianuarie 2022, respectiv se consideră depus în termenul prevăzut de art. 434 din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copieii de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor

invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

Examinînd temeiurile recursului completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține următoarele.

Temeiurile de declarare a recursului sunt prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).

Instanța de recurs reține, că examinarea admisibilității recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute în art. 432 din Codul de procedură civilă.

La caz, Colegiul constată că argumentele invocate în cererea de recurs nu se încadrează în limitele stabilite de norma indicată, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei contestate or, motivele recursului sunt similare celor invocate în cadrul judecării pricinii, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat.

Dezacordul recurentului cu decizia instanței de apel, relatarea situației nu constituie un temei de casare a deciziei recurate, or, recursul exercitat conform Secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

Totodată, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține că, potrivit regulilor din Secțiunea a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 din Codul de procedură civilă.

Din recursul declarat nu rezultă că instanța a apreciat arbitrar probele.

În acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa constantă statuează că, dreptul de acces la instanțe nu este absolut. Există limitări implicite admise (Golder împotriva Regatului Unit, p.38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), p. 230). Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, p. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, p. 45).

Curtea a mai reiterat că, modul de aplicare a articolului 6 procedurilor în fața instanțelor ierarhic superioare depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor respective; trebuie ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul instanțelor ierarhic superioare în acest sistem (a se vedea Botten v. Norway, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-I, p. 141, § 39).

La fel, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt pot fi conforme cu cerințele

articolului 6 § 1 (a se vedea Helmers c. Suediei 9 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

În conformitate cu art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului. Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

Având în vedere cele expuse mai sus, recursul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3), (4) din Codul de procedură civilă și, drept urmare, este inadmisibil.

În conformitate cu art. art. 270, 433 lit. a), 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e :

Se consideră inadmisibil recursul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Dumitru Mardari

judecători

Maria Ghervas

Victor Burduh